

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verotusta koskevaksi sääntelyksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöantien verotusta koskevaksi sääntelyksi (HE 73/2020 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut (etäkuuleminen):

- neuvotteleva virkamies Timo Annala, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Filip Kjellberg, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Mia Keskinen, Verohallinto
- erityisasiantuntija Pekka Montell, Suomen Kuntaliitto
- pääekonomisti Pasi Sorjonen, Akava ry
- verojohtaja Anita Isomaa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtava veroasiantuntija Emmiliina Kujanpää, Keskuskauppakamari
- veropoliittinen asiantuntija Niko Pankka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- veroasiantuntija Tuula Gregory, Suomen Yrittäjät ry
- lakiasianjohtaja Kati Malinen, Veronmaksajain Keskusliitto ry
- professori (emeritus) Heikki Niskakangas

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Finnish Business Angels Network ry
- Pääomasijoittajat ry
- Suomen Asianajajaliitto
- Suomen Veroasiantuntijat ry
- apulaisprofessori Tomi Viitala, Aalto-yliopisto

Verojaosto on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- STTK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuloverolakia ja verotusmenettelystä annettua lakia.

Tuloverolakiin lisättäisiin säännökset listaamattomien osakeyhtiöiden henkilöstöanteja koskeväksi sääntelyksi. Verovelvollisen merkityksessä osakeannissa työnantajanaan toimivan listaamattoman osakeyhtiön osakkeita veronalaista ansiotuloa muodostuisi vain siltä osin kuin merkintähinta alittaisi varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain mukaisesti yhtiön osakkeelle lasketun yhtiön nettovarallisuuden perustuvan matemaattisen arvon. Nettovarallisuuteen lisättäisiin tilikauden päättymisen ja osakeannin merkintäajan alkamisen välisenä aikana yhtiölle osakeannissa tai muutoin oman pääoman sijoituksena maksettu määrä ja vähennettäisiin tilikaudelta jaettava osinko ja palautettavaksi päätetty oman pääoman sijoitus. Nettovarallisuutta oikaistaisiin myös sulautumisen ja jakautumisen osalta tai jos yhtiö on syntynyt toimintamuodon muutoksen seurauksena. Edellytyksenä olisi, että etu on henkilöstön enemmistön käytettävissä. Säännöstä ei sovellettaisi siltä osin kuin verovelvollisen, hänen perheenjäsenensä tai heidän yhdessä omistamansa osuus suoraan tai välillisesti ylittää kymmenen prosenttia yhtiön osakkeista tai vastaavan osuuden yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä.

Yhtiön, jonka osakkeita merkitään, kotipaikan tulisi sijaita Euroopan talousalueella tai Euroopan talousalueen ulkopuolella sijaitsevassa valtiossa, jonka kanssa on sovittu viranomaisten välisestä riittävästä tietojenvaihdosta veroasioissa ja tietojenvaihto tosiasiallisesti myös toteutuu. Yhtiön tulisi merkintähetkellä harjoittaa elinkeinotoimintaa. Säännöstä ei sovellettaisi, jos yhtiön omaisuus muodostuisi pääosin elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa tarkoitettua muusta omaisuudesta viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen perusteella laskettuna. Lisäksi yhtiön tulisi merkintähetkellä olla säännöllisesti palkkaa maksava työnantaja sekä kuulua ennakkoperintärekisteriin.

Verotusmenettelystä annettuun lakiin lisättäisiin säännökset henkilöstöantia koskevasta tiedonantovelvollisuudesta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2020. Lakia tuloverolain muuttamisesta sovellettaisiin osakeanteihin, joita koskeva päätös on tehty lain voimaantulon jälkeen. Lakia verotusmenettelystä annetun lain 17 §:n muuttamisesta sovellettaisiin siten, että 1.7.2020—31.12.2021 toteutetuista osakeanneista olisi annettava tiedot ensimmäisen kerran tammikuun 2022 loppuun mennessä.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muutettuna. Muutos kohdistuu voimaantuloa koskevaan sääntelyyn, minkä lisäksi valiokunta täsmentää säännöksen soveltamisedellytystä ulkomaisien yhtiöiden osalta.

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

Esityksen tavoitteet ja taustaa

Esityksellä toteutetaan listaamattomien kasvuyritysten henkilöstön osakeperusteista palkitsemista koskeva lainsäädäntöuudistus. Esityksen tavoitteena on kannustaa listaamattomien yhtiöiden henkilökuntaa omistamaan yhtiön osakkeita ja näin sitouttaa työntekijöitä yritykseen sekä kasvattaa yrityksen arvoa.

Esityksen tavoitteena on myös luoda yksiselitteinen ja ymmärrettävä malli, joka myös selkiyttää osakkeen arvostamiseen liittyviä haasteita, joita tuloverolain 66 §:n henkilöstöantisäännöksen soveltamiseen liittyy.

Listaaamattoman startup-yrityksen ja kasvuyrityksen osakkeen käyvän arvon määrittämiseen verotuksessa liittyy useita epävarmuustekijöitä, ja asia on verotuskäytännössä hyvin epäselvä. Asian epäselvyys korostuu tilanteessa, jossa pääomasijoittaja on merkinnyt yhtiön osakkeita korkeaan hintaan tulevaisuuden kasvuodotukset huomioiden. Täten nykyinen henkilöstöantisäännös ei toimi listaamattomissa yhtiöissä tarkoituksenmukaisella tavalla eikä säännöstä voida pitää enakoitavana.

Esityksen perusteet

Esitystä on kannatettu laajasti valiokunnan asiantuntijakuulemisessa. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty myös ehdotuksen synnyttämään merkittävään veroetuun listaamattomien yhtiöiden henkilöstölle ja samalla myös itse yhtiölle. Täten esitys on myös altis veroteoreettiselle kritiikille. Vero-oikeuden oikeudenmukaisuuskäsitteen lähtökohtana voidaan pitää sitä, että samalla tulotasolla olevia henkilöitä verotetaan yhtä paljon. Koska esitys muodostaa poikkeuksen tästä ja luo uuden verotuen, on esitykselle oltava hyväksyttävät perusteet.

Valiokunta pitää esitystä kannatettavana, kun huomioidaan esityksen tavoitteet ja nykytilaan liittyvät haasteet. Esitystä voidaan pitää valiokunnan mielestä perusteltuna useasta syystä. Se ensinnäkin poistaa yrityksen arvostamiseen liittyvää epävarmuutta, ja näin se lisää verotuksen ennakoitavuutta. Toisekseen esitys lisää listaamattomien yhtiöiden henkilöstön palkitsemismuotoja ja näin parantaa startup-yritysten ja kasvuyritysten kilpailuasemaa kotimaisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla. On myös huomattava, että henkilöstöanti parantaa sitä hyödyntävien yritysten kilpailuasemaa: henkilöstöanti ei kasvata yrityksen palkkakustannuksia, sillä henkilöstöannissa vanhojen omistajien omistusosuus pienenee.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä myös valtiosihteeri Hetemäen investointien edistämistä koskevaa selvitystä.¹ Selvityksen mukaan yritysten investoinnit ja tuottavuus eivät ole kasvaneet Suomessa noin kymmeneen vuoteen, minkä lisäksi työvoiman saatavuusongelma jarruttaa sekä työllisyyden että investointien kasvua.

Selvitys nostaa esille ongelmana sen, ettei aikaisen vaiheen kasvuyritys kykene houkuttelemaan osajia perinteisillä työsuhte-etuilla, kuten palkalla, koska liikevaihto ja kannattavuus ovat yleensä yrityksen alkuvaiheessa pitkään vaatimattomia.

¹ Martti Hetemäki, Investointien edistäminen, 17.9.2019

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

Selvityksessä korostetaan, kuinka startup-yritykset tarvitsevat huippuosaamista ja yritykset pyrkivät houkuttelemaan huippuosaajia muulla tavalla kuin perinteisillä työsuhte-eduilla. Huippuosaajia rekrytoidaan startup-yrityksiin tekemällä heistä yrityksen omistajia. Omistajuus ja siihen liittyvä arvonnousun mahdollisuus on se houkutin, joka saa rekrytoitavan henkilön sitoutumaan yritykseen ja kestämaan kehitysvaiheen haasteet. Selvitys pitää kuitenkin voimassa olevaa henkilöstösäännöstä haastavana yhtiön osakkeen käyvän arvon määrittämisestä johtuen.

Säännöksen rajaaminen

Kun otetaan huomioon, että nyt ehdotettu henkilöstöantisäännös voi johtaa huomattavasti suurempaan veroetuun kuin voimassa olevan tuloverolain 66 §:n mukainen henkilöstöantisäännös, valiokunta pitää perusteltuna, että esitetyssä mallissa on asetettu useita rajoituksia edun saamiseksi.

Ensinnäkin säännöstä sovelletaan vain työnantajana toimivan listaamattoman yhtiön osakkeisiin. Toisekseen on perusteltua vaatia, että edun on oltava henkilöstön enemmistön käytössä. Näiden lisäksi etua ei pidä suunnata sellaiselle osakkeen omistajalle, joka omistaa jo yli kymmenen prosenttia yhtiön osakkeista. Etu on myös johdonmukaista rajata yhtiön henkilöstöön ja toimitusjohtajaan, eikä sen ulottaminen hallituksen tai hallintoneuvoston jäseniin ole perusteltua henkilöstön sitouttamistavoitteiden näkökulmasta. Samoin valiokunta kannattaa rajausta, jonka mukaan säännöstä ei sovelleta, jos yhtiö ei harjoita elinkeinotulon verottamisesta annetun lain tarkoittamaa elinkeinotoimintaa ja ole säännöllisesti palkkoja maksava tai jos yhtiön omaisuus muodostuu pääosin mainitun lain 12 a §:ssä tarkoitettusta muusta omaisuudesta. Myös yhtiön sijaintivaltiota koskevat määräykset samoin kuin ennakkoperintärekisteröintiä koskeva vaatimus ovat valiokunnan mielestä omiaan rajaamaan säännöksen soveltamisalaa oikealla tavalla.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty edellä mainittujen näkökohtien lisäksi yksittäisiä kriittisiä huomioita esityksen rajauksesta. Joiltain osin esitystä on myös pidetty tulkinnanvaraisena, vaikka se poistaa suurelta osin yrityksen arvostamiseen liittyviä epäselvyyksiä. Valiokunta käsittelee seuraavaksi näitä huomioita aiheittain. Lopuksi valiokunta tuo esille yksittäiset huomiot ja esityksen voimaantumoon liittyvät ehdotukset.

Työnantajayhtiön osakkeet ja konsernirakenteet

Säännöstä sovelletaan ainoastaan tilanteessa, jossa työntekijä voi merkitä työnantajana toimivan yhtiön osakkeita. Kyse on siis siitä yhtiöstä, jonka kanssa verovelvollinen on solminut työsuhteen. Valiokunta muistuttaa, että verolainsäädännössä työsuhteen käsite on itsenäinen vero-oikeudellinen käsite ja sitä tulee tulkita tässäkin yhteydessä vakiintuneen verotus- ja oikeuskäytännön mukaisesti. Asiaan liittyvä Verohallinnon ohje lieventää tähän liittyvää tulkintaepäselvyyttä.² Valiokunnalla ei ole tältä osin huomautettavaa Verohallinnon ohjeen näkemysiin.

Ehdotettua säännöstä ei sovelleta tilanteissa, joissa konsernin emoyhtiö tarjoaa henkilöstölleen merkittäväksi tytäryhtiönsä osakkeita tai tytäryhtiön työntekijöille tarjotaan merkittäväksi emoyhtiön osakkeita. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa työnantajayhtiön osakkeisiin liittyvää

² Palkka ja työkorvaus verotuksessa, VH/3003/00.01.00/2018

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

vaatimusta on pidetty monella tapaa ongelmallisena. Vaatimus voi rajata konsernin tytäryhtiössä työskentelevän henkilöstön käytännössä sääntelyn ulkopuolelle, koska tytäryhtiön osakkeiden antaminen henkilöstölle voi joissain tilanteissa monimutkaistaa konsernien omistusrakenteita monin tavoin.

Valiokunta puoltaa kuitenkin ehdotettua rajausta. Rajaus turvaa valiokunnan mielestä oikealla tavalla veropohjaa, eikä ole perusteltua, että sääntely mahdollistaisi edun kohdentamisen vain tietyille tahoille konsernirakennetta hyödyntäen. Valiokunta huomauttaa, että merkittäviä veroetuja mahdollistavat säännökset ovat tyypillisesti alttiita verosuunnitteluille, joten rajaus on tästä syystä perusteltu. On myös huomattava, että nuoret startup-yritykset ovat usein perustajaosakkaiden ja ulkopuolisten sijoittajien omistuksessa ilman konsernirakennetta. Tällaisissa tilanteissa rajaus ei tosiasiallisesti vaikuta säännöksen sovellettavuuteen.

Henkilöstön enemmistö

Esityksen toisena keskeisenä edellytyksenä on se, että edun tulee olla henkilöstön enemmistön käytössä. Edellytys täyttyy, kun mahdollisuus osakkeiden merkintään on yli puolella henkilöstöä. Enemmistöä laskettaessa huomioon ei oteta henkilöitä, jotka jäävät sääntelyn ulkopuolelle esimerkiksi omistus- tai äänivaltaosuutta koskevan rajoituksen johdosta tai olemalla hallituksen tai hallintoneuvoston jäseniä. Valiokunta yhtyy esityksessä omaksuttuun malliin, jonka mukaan etu on henkilöstön enemmistön käytössä, vaikka eri työntekijöillä on oikeus merkitä eri määrä osakkeita. Valiokunta pitää tärkeänä, että henkilöstöantiin liittyvät ehdot on objektiivisesti ja yhtäläisesti määritelty kaikkien antiin oikeutettujen työntekijöiden kohdalla.

Valiokunta pitää hyväksyttävänä sitä, että työntekijät voivat merkitä osakkeita sen perusteella, mikä heidän työpanoksensa arvo on työnantajalle. Valiokunta yhtyy siihen esityksessä tuotuun näkemykseen, ettei aikaisen vaiheen kasvuyrityksissä bruttopalkka ole aina tarkoituksenmukainen tapa määrittää osakkeiden lukumäärää. Keskeistä arvioinnissa on työntekijän työpanoksen arvo yhtiölle. Tämä näyttäytyy tyypillisesti työntekijälle työsuhteen perusteella tarjotuista eduista. Tällaisiin etuihin tulee lukea rahapalkan lisäksi myös muut työsuhteen perusteella tarjotut edut kuten luontoisedut.

Työntekijöiden oikeus merkitä yhtiön osakkeita voi poiketa eri työntekijäryhmien ja yksiköiden välillä. Työntekijäryhmien ja yksiköiden väliset tuottavuuserot voivat vaihdella esimerkiksi luovassa ohjelmointityössä merkittävästi, ja on perusteltua, että yhtiö suuntaa näissä tilanteissa eri määrän osakkeita eri työntekijöille. Valiokunta kuitenkin korostaa, ettei säännöstä ole tarkoitettu sovellettavaksi henkilöstöanteihin, joiden tosiasiallisena tarkoituksena on vain yhtiön johdon tai yksittäisen avainhenkilön palkitseminen.

Kansainväliset tytäryhtiöt

Ehdotetun säännöksen perusteella verovelvollinen voi merkitä myös sellaisen yhtiön osakkeita, jonka kotipaikka sijaitsee Euroopan talousalueella tai sellaisessa Euroopan talousalueen ulkopuolella sijaitsevassa valtiossa, jonka kanssa on sovittu viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta veroasioissa ja tietojenvaihto tosiasiallisesti myös toteutuu. Ulkomaisen yhtiön, osakeannin ja osakemerkinnän tulee täyttää vastaavat edellytykset kuin kotimaisissa henkilöstöanneissa. Valio-

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

kunta pitää sääntelyä tarpeellisenä, jotta esitys ei ole ristiriidassa pääomien vapaan liikkuvuuden kanssa. Sääntely on myös tarpeen, kun huomioidaan, ettei säännöksen perusteella ole mahdollista tarjota suomalaisen emoyhtiön ulkomaisen tytäryhtiön työntekijöille merkittäväksi emoyhtiön osakkeita. Henkilöstöanti voidaan toteuttaa itsenäisesti ulkomaisessa tytäryhtiössä, ja ehdotettujen säännösten edellytysten täytyminen arvioidaan itsenäisesti ja vastaavalla tavalla kuin kotimaisissa henkilöstöanneissa.

Valiokunta kuitenkin esittää, että ennakkoperintärekisteröintiin liittyvä vaatimus säädetään laissa. Tältä osin valiokunta ehdottaa esityksen täsmentämistä. Säännöksessä todetaan, että sellaisen ulkomaisen yhtiön, joka ei kuulu Suomen ennakkoperintärekisteriin, tulee osoittaa, ettei sillä ole ennakkoperintälain 26 §:ssä tarkoitettuja laiminlyöntejä.

Elinkeinotoimintaa harjoittava yhtiö

Ehdotetun säännöksen soveltaminen edellyttää, että yhtiö harjoittaa elinkeinotoimintaa ja sen omaisuus muodostuu pääosin muusta omaisuudesta kuin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 12 a §:ssä tarkoitettusta omaisuudesta. Rajaus lisättiin esitykseen lausuntopalautteen perusteella, ja sen tavoitteena on kohdentaa sääntely yhtiöihin, jotka harjoittavat elinkeinotoimintaa ja joiden omaisuus myös koostuu pääosin elinkeinotoimintaa palvelevasta omaisuudesta. Valiokunta pitää rajausta perusteltuna, kun otetaan huomioon säännöksen perusteella koituva mahdollinen verohyöty. On asiallista edellyttää, että esitettyä henkilöstöantisäännöstä sovelletaan vain tosiasiallista elinkeinotoimintaa harjoittaviin yhtiöihin, joissa henkilöstön sitouttamista voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Uuden säännöksen suhde työsuhdeoptiota koskevaan säännökseen

Valiokunta huomauttaa, ettei esityksellä ehdoteta muutoksia työsuhdeoptioiden verotukseen. Esityksessä on ainoastaan selvennetty voimassa olevan henkilöstöannin ja ehdotetun uuden säännöksen välistä suhdetta. Työsuhdeoptioiden verotus määräytyy edelleen tuloverolain 66 §:n 3 momentin mukaan. Näin esitys ei muuta tältä osin vakiintunutta verotus- ja oikeuskäytäntöä. Valiokunta viittaa tältä osin myös Verohallinnon voimassa olevaan ohjeistukseen.³ Täten valiokunta ei pidä asiallisena tässä yhteydessä täsmentää tai rajata työsuhdeoptioiden ja henkilöstöannin keskinäistä soveltamisalaa tai säännösten välistä suhdetta laajemmin.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota listaamattomien yhtiöiden henkilöstöannin keskeisiin määräyksiin. Edellytys ehdotetun säännöksen soveltamiselle on se, että työntekijälle annettuun osakkeeseen on liitetty oikeus osinkoon tai oikeus yhtiön varoihin sen purkautuessa taikka äänioikeus yhtiökokouksessa. Jos työntekijälle annetusta osakkeesta puuttuvat kaikki edellä mainitut osakkeen omistamiseen liittyvät keskeiset oikeudet, kyse ei ole ehdotetun 66 a §:n mukaisesta henkilöstöannista. Tällöin järjestelyssä voisi olla kyse tuloverolain 66 §:n 3 momentin mukaisesta työsuhdeoptiosta, jos muut mainitun säännöksen edellytykset täyttyvät.

³ Työsuhdeoptioiden verotus, VH/6143/00.01.00/2019, ja Työsuhteeseen perustuvan osakeannin verotus, VH/572/00.01.00/2019

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

Listaamattomassa yhtiössä on tyypillistä, että osakemerkintään liittyy luovutusrajoituksia ja muita vastaavia ehtoja ja velvoitteita. Esimerkiksi mahdolliset osakemerkinnän jälkeiset luovutusrajoitukset tai työsuhteen kestoja koskevat takaisinluovutusehdot taikka osakkeen panttaus eivät sellaisenaan tee muutoin ehdotetun säännöksen edellytykset täyttävästä järjestelmästä tuloverolain 66 §:n 3 momentin mukaista työsuhdeoptiojärjestelmää. Samoin osakkeen käyvän arvon määräytymiseen liittyvät ehdot ovat mahdollisia ehdotetun säännöksen mukaisissa järjestelyissä.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota osakeannin merkintäaikaan liittyvään oikeuskäytäntöön ja tältä osin Verohallinnon ohjeistukseen. Tyypillisesti osakeanti voidaan normaalitilanteessa toteuttaa kolmen kuukauden merkintäajan sisällä, ja tätä pidempi merkintäaika voi johtaa työsuhdeoptiota koskevan tuloverolain 66 §:n 3 momentin soveltamiseen 1 momentin sijasta. Valiokunta toteaa, että tähän liittyvä oikeuskäytäntö⁴ ja sen perusteella muodostunut Verohallinnon ohjeistus liittyvät julkisesti noteerattuun yhtiöön, jonka osakkeen käypä arvo voi muuttua lyhyenkin ajan kuluessa. Nyt ehdotettua säännöstä sovelletaan sitä vastoin ainoastaan listaamattomien yhtiöiden henkilöstöanteihin, joissa merkintähinta on sidottu yhtiön osakkeen matemaattiseen arvoon. Matemaattinen arvo vahvistetaan verotuksessa vuosittain. Oikaistun nettovarallisuuden perusteella määräytyvää matemaattista arvoa käytetään tyypillisesti listaamattomassa yhtiössä noin vuoden ajan, eikä näin ehdotetussa henkilöstöannissa käytettävä arvo vaihtele samalla tavalla kuin julkisesti noteeratussa yhtiössä. Tämän vuoksi valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena soveltaa kolmen kuukauden määräaika sellaisenaan tilanteessa, jossa oikaistun nettovarallisuuden perusteella määräytyvä osakkeen matemaattinen arvo ei muutu merkintäaikana. Täten valiokunta pitää mahdollisena, että merkintäaika voi erityisestä syystä olla ehdotetun säännöksen tilanteessa kolmea kuukautta pidempi.

Valiokunta pitää mahdollisena, että yhtiössä toteutetaan samanaikaisesti henkilöstön palkitsemista sekä työsuhdeoptioiden että henkilöstöantien perusteella. Valiokunta korostaa, että tuloverolain säännöksiä työsuhdeoptiosta ja henkilöstöanneista sovelletaan itsenäisesti, eikä esimerkiksi työntekijän voimassa olevalla optio-oikeudella ole merkitystä, kun arvioidaan ehdotetun henkilöstöannin ehtojen täyttymistä. Työntekijä voi olla esimerkiksi hyödyntämättä tälle annettua optio-oikeutta niin, ettei tämä käytä työsuhdeoptiota tuloverolain 66 §:n 3 momentin mukaisesti. Työntekijä voi tästä riippumatta merkitä työnantajayrityksen osakkeita ehdotetun säännöksen perusteella työsuhteeseen perustuvassa osakeannissa, ja tilanteessa ehdotettujen säännöksen edellytysten täytyminen arvioidaan itsenäisesti.

Voimaantulo

Valiokunta pitää perusteltuna, että ehdotetut lait tulevat voimaan 1.1.2021. Lakia tuloverolain muuttamisesta sovelletaan osakeanteihin, joita koskeva päätös on tehty lain voimaantulon jälkeen. Lakia verotusmenettelystä annetun lain 17 §:n muuttamisesta sovelletaan siten, että 1.1.2021—31.12.2021 toteutetuista osakeanneista on annettava tiedot ensimmäisen kerran tammikuun 2022 loppuun mennessä. Valiokunta ehdottaa tämän mukaiset muutokset ehdotettujen lakien voimaantuloon.

4 KHO 2009:8

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

Seuranta ja Verohallinnon ohjeistus

Valiokunta korostaa lopuksi esityksen vaikutusten seurantaa. Kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, kyse on uudentyypisistä lainsäädännöistä, jonka vaikutusten ja kohdentumisen arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä. Ehdotetun sääntelyn vaikutuksia ja kohdentumista onkin syytä seurata voimaantulon jälkeen. Seurannassa voidaan hyödyntää esimerkiksi verotusmenettelystä annetun lain tiedonantovelvollisuuden perusteella kertyviä tietoja toteutetuista henkilöstöanneista. Seuranta tulee aloittaa vuoden 2022 aikana siihen mennessä kertyneen tiedon perusteella, ja eduskuntaa tulee informoida sääntelyn vaikutuksista ja kohdentumisesta hallituskauden aikana. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että Verohallinto ohjaa säännösten oikeaa tulkintaa ja kohdistaa tarvittavat resurssit ennakkolliseen ohjaukseen, keskusteluun ja ennakkotietojen käsittelyyn.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki tuloverolain muuttamisesta

66 a §. Työsuhteeseen perustuva osakeanti muussa kuin julkisesti noteeratussa osakeyhtiössä. Valiokunta lisää säännökseen maininnan, jonka mukaan ulkomaisen yhtiön, joka ei kuulu Suomen ennakkoperintärekisteriin, tulee osoittaa, ettei sillä ole mainitun lain 26 §:ssä tarkoitettuja laiminlyöntejä.

Voimaantulosäännös. Valiokunta ehdottaa, että laki tulee voimaan 1.1.2021 ja lakia sovelletaan osakeantteihin, joita koskeva päätös on tehty lain voimaantulon jälkeen.

2. Laki verotusmenettelystä annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Valiokunta ehdottaa, että laki tulee voimaan 1.1.2021 ja lakia sovelletaan siten, että 1.1.2021—31.12.2021 toteutetuista osakeanteista on annettava tiedot ensimmäisen kerran tammikuun 2022 loppuun mennessä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 73/2020 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

lisätään tuloverolakiin (1535/1992) uusi 66 a § seuraavasti:

66 a §

Työsuhteeseen perustuva osakeanti muussa kuin julkisesti noteeratussa osakeyhtiössä

Verovelvollisen merkityksessä työsuhteeseen perustuvassa osakeannissa työnantajanaan toimivan muun osakeyhtiön kuin 33 a §:ssä tarkoitetun julkisesti noteeratun osakeyhtiön osakkeita veronalaista ansiotulona muodostuu vain siltä osin kuin merkintähinta alittaa ennen osakeannin merkintäajan alkamista viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen perusteella varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 9 §:n mukaisesti yhtiön osakkeelle lasketun matemaattisen arvon. Edellytyksenä on, että etu on henkilöstön enemmistön käytettävissä. Tätä momenttia ei sovelleta siltä osin kuin verovelvollisen, hänen perheenjäsenensä tai heidän yhdessä omistamansa osuus suoraan tai välillisesti ylittää kymmenen prosenttia yhtiön osakkeista tai vastaavan osuuden yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Tätä momenttia ei sovelleta yhtiön hallituksen eikä hallintoneuvoston jäsenen, joka ei ole työsuhteessa yhtiöön ja ei saa työstään ennakkoeperintälain 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua palkkaa.

Edellä 1 momenttia sovellettaessa yhtiön nettovarallisuuteen lisätään mainitussa momentissa tarkoitetun tilikauden päättymisen ja osakeannin merkintäajan alkamisen välisenä aikana yhtiölle osakeannissa tai muutoin oman pääoman sijoituksena maksettu määrä ja vähennetään kyseiseltä tilikaudelta jaettavaksi päätetty osinko ja palautettavaksi päätetty oman pääoman sijoitus. Jos tilikauden päättymisen ja osakeannin merkintäajan alkamisen välisenä aikana on tapahtunut sulautuminen tai jakautuminen taikka yhtiö on syntynyt toimintamuodon muutoksen seurauksena, oikaistaan nettovarallisuutta noudattaen varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 11 ja 13 §:n säännöksiä. Matemaattinen arvo saadaan jakamalla nettovarallisuus osakeannin merkintäajan alkaessa yhtiön ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. Uuden yhtiön osakkeen arvo määräytyy mainitun lain 10 §:n perusteella.

Tämän pykälän soveltamisen edellytyksenä osakemerkinnän verotukseen on lisäksi, että:

1) yhtiön kotipaikka sijaitsee Euroopan talousalueella tai sellaisessa Euroopan talousalueen ulkopuolella sijaitsevassa valtiossa, jonka kanssa Suomi on sopinut viranomaisten välisestä riittävästä tietojenvaihdosta veroasioissa ja tietojenvaihto tosiasiallisesti myös toteutuu;

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

2) yhtiö harjoittaa merkintähetkellä elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa tarkoitettua elinkeinotoimintaa;

3) yhtiön omaisuus muodostuu pääosin muusta kuin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 12 a §:ssä tarkoitetusta omaisuudesta viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen perusteella laskettuna; ja

4) yhtiö on merkintähetkellä ennakkoperintälain 31 §:n 2 momentissa tarkoitettu säännöllisesti palkkaa maksava työnantaja, joka kuuluu mainitun lain 25 §:ssä tarkoitettuun ennakkoperintärekisteriin tai sellainen ulkomainen yhtiö, joka ei kuulu Suomen ennakkoperintärekisteriin ja joka osoittaa, ettei sillä ole mainitun lain 26 §:ssä tarkoitettuja laiminlyöntejä.

Jos tässä pykälässä säädetyt edellytykset eivät täyty, tämän pykälän perusteella laskettu osakkeen arvo ylittää 90 prosenttia osakkeen käyvästä arvosta tai osakemerkintä perustuu 66 §:n 3 momentissa tarkoitettuun työsuhdeoptioon, osakemerkinnän verotukseen sovelletaan, mitä 66 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan osakeanteihin, joita koskeva päätös tehdään tämän lain voimaantulon jälkeen.

2.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

lisätään verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 17 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 1745/2009, 520/2010, 773/2012, 452/2016, 1093/2017, 55/2018, 229/2019 ja 733/2019, uusi 16 momentti seuraavasti:

17 §

Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

Yhtiön, joka on toteuttanut tuloverolain 66 a §:ssä tarkoitetun osakeannin, on toimitettava Verohallinnolle verovalvontaa varten tarpeelliset tiedot osakeannista ja osakeantiin osallistuneista työntekijöistä, merkittyjen osakkeiden lukumäärästä, merkintäajan alkamisajankohdasta, osakkeiden merkintäajankohdasta, osakkeesta maksetusta merkintähinnasta, antiin sovelletusta mate-

Valiokunnan mietintö VaVM 27/2020 vp

maattisesta arvosta sekä tiedot siitä, ylittyykö antiin osallistuneiden henkilöiden kohdalla mainitun pykälän 1 momentissa säädetty omistus- tai äänivaltaisuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Osakeanneista, jotka toteutetaan 1 päivänä tammikuuta 2021 tai sen jälkeen mutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021, on annettava tässä laissa tarkoitetut tiedot ensimmäisen kerran tammikuun 2022 loppuun mennessä.

Helsingissä 27.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Heli Järvinen vihr
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Elina Lepomäki kok
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Eveliina Heinäluoma sd
varajäsen Katja Hänninen vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ilkka Lahti